

Enkät till KSO – RSO om riktade statsbidrag

april-maj 2021

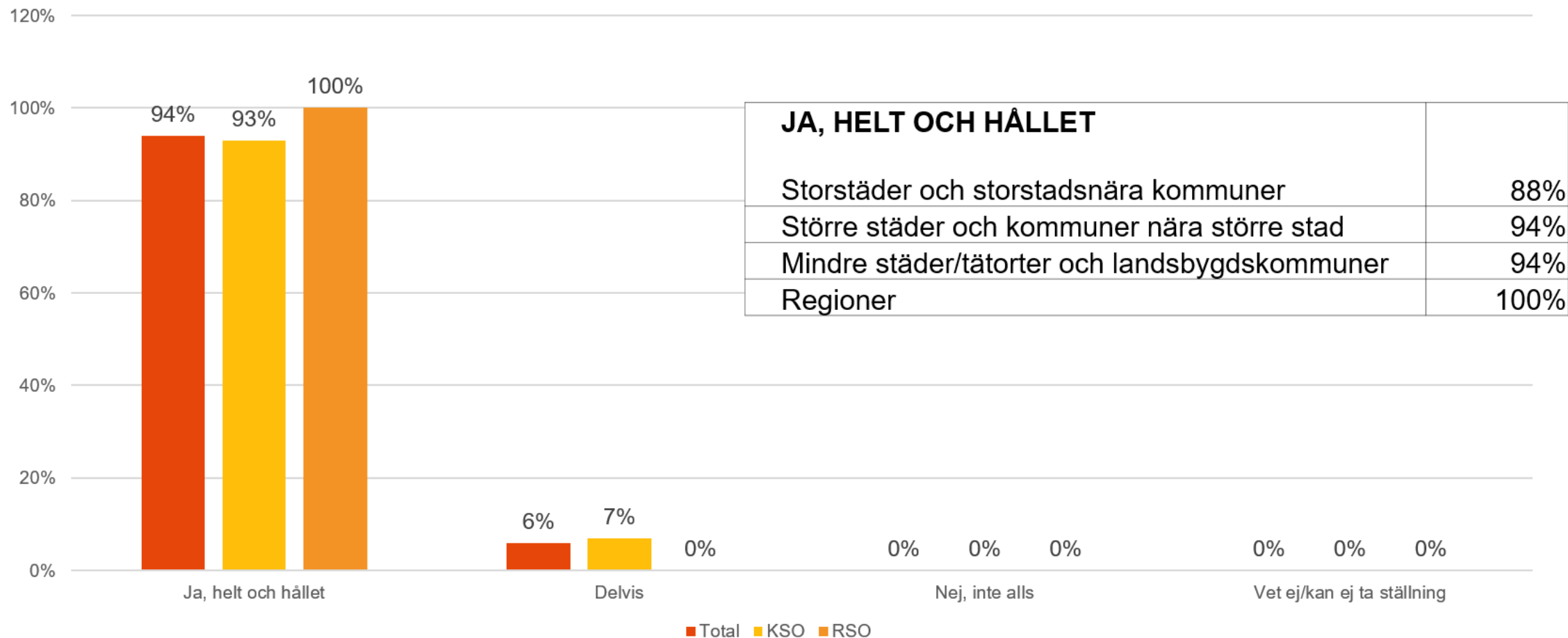
Enkätmottagarna (KSO:er och RSO:er) fick ta ställning till om (och i så fall i vilken grad) de instämmer i följande påståenden:

- Statsbidrag bör i första hand vara **generella**.
- Statsbidrag bör komma med så **god framförhållning** som möjligt så att kommuner och regioner kan planera för att använda dem effektivt.
- Statsbidrag bör i **första hand vara nivåhöjande**, dvs permanenta och ta hänsyn till den **demografiska utvecklingen**.
- Det kan finnas situationer där **riktade statsbidrag kan vara ett komplement**:
 - för att stödja eller påskynda en viss utveckling (exempelvis digitalisering eller stora investeringar).
 - vid "oförutsedda händelser" som påverkar kommuner och regioner olika, samt
 - när enskilda kommuner eller regioner tar på sig ett samordnande uppdrag, både gällande kostnader och intäkter (exempelvis flyktingmottagning och Covid-19).

Sammanfattning

- 157 av 290 KSO:er och 15 av 20 RSO:er svarade på enkäten
- 94 % håller helt med om påståendena och 6% håller delvis med = **100%**
- 87 % har avstått eller diskuterat att avstå från att söka något riktat statsbidrag
- De flesta betonar:
 - långsiktighet, framförhållning, dialog och tillit
 - staten borde styra med lagar och generella bidrag – ”styra mindre”
 - de riktade bidragen skulle kunna göras enklare och långsiktigare
- Några pekar på att utjämningsystemet måste förändras
- Ett par tycker att staten borde ta över hela verksamheter, och att det är viktigt att riktade bidrag går till rätt verksamheter

Håller ni med om dessa påståenden?

Sammanfattande resonemang utifrån frisvar från KSO:er som instämmer helt och hållet i påståendena:

- SKR måste driva frågan om dessa principer.
- Förenkla eller ta bort riktade statsbidrag.
- Viktigt med framförhållning och långsiktighet.
- Riktade statsbidrag inskränker det kommunala självstyret.
- Staten måste visa tillit.
- Riktade statsbidrag är kostnadsdrivande.
- Viktigt med rättvis utjämning.

Exempel på frisvar från KSO:er som håller med helt och hållet:

”Riktade statsbidrag gör den kommunala planeringen kortsiktig och ryckig. Man gör det man får bidrag för. Inte alltid det som behövs.”

”Jag ser ingen direkt användning av riktade tillfälliga statsbidrag. Oftast är det så små belopp att de flesta kommuner klarar sig utan statsbidraget och oftast är det också villkorat med att kommunen ska lägga motsvarande belopp, förbinda sig att inte förändra personalstatusen eller andra villkor som bara har till syfte att binda upp kommuner genom att locka med statliga pengar.”

”Om riktade statsbidrag utbetalas på så sätt att det inte går att använda det fullt ut innevarande budgetår, borde resterande medel kunna flyttas över till nästa budgetår utan att påverka det kommande årets resultat.”

”Riktade statsbidrag riskerar att slå snett, de förbättrar inte alltid kvalitet och effektivitet. ”

”Det kommunala självbestämmandet urholkas ju mer riktade statsbidrag som kommer och utformningen av de riktade statsbidragen är i regel otydlig, vilket gör att de blir mer och mer administrativt krävande och svårare att införliva i vår ordinarie ekonomistyrning. ”

”Det är i princip omöjligt att bedriva annat än temporär verksamhet med statsbidrag som inte är permanenta. Det kan heller inte förväntas att kommuner och regioner hinner göra något överhuvudtaget utan framförhållning, vilket i princip innebär att tillskott bara genererar förbättring av resultat ett givet år. Mindre kommuner har ofta svårt att administrera och ansöka om riktade bidrag, som kräver återredovisning m.m. utan att anställa ytterligare personal som handhar detta. Det i sig riskerar att stänga ute många kommuner från dessa bidragsmöjligheter.”

”Blir stöden riktade med kort framförhållning, blir det mycket svårt att planera verksamheten och då hamnar stödet tyvärr ofta fel eller på sista raden i bokslutet.”

”Det är viktigt att veta att nivåhöjande bidrag verkligen blir permanenta.”

”Vi i kommunen avgör bäst var pengarna behövs.”

”Det är ytterst angeläget att vi kommuner får rätt förutsättningar för att kunna planera och leda våra verksamheter på ett långsiktigt och hållbart sätt där ryckigheter mellan år undviks så långt som möjligt. Vi måste få tilliten att själva prioritera vilka förstärkningar och satsningar som passar bäst utifrån våra egna förutsättningar.”

”Det stora antalet riktade statsbidrag, med höga krav på rapportering, är många gånger ineffektiva för kommunen. De kräver en kostsam administration och organisation både i kommunen och hos "staten" vilken i sig inte skapar något mervärde för medborgarna utan bara tar resurser från den viktiga satsningen.”

Exempel på frisvar från KSO:er som delvis håller med i påståendena:

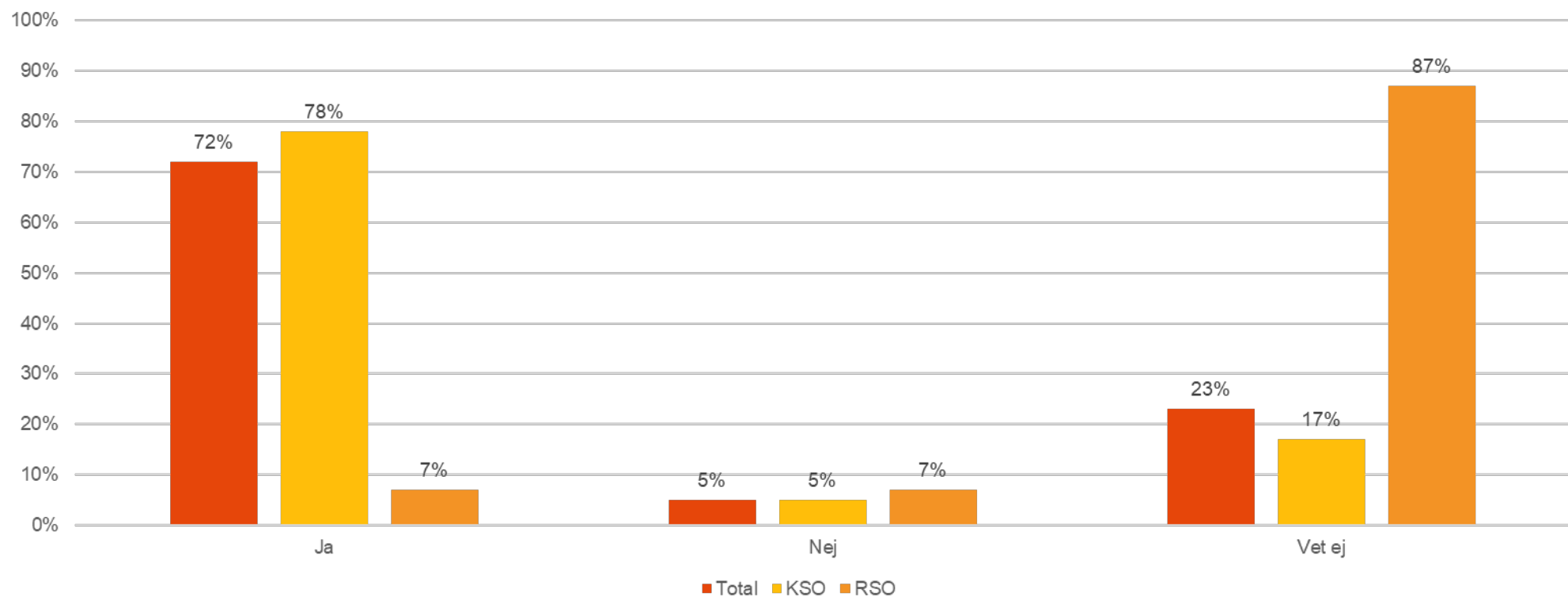
”Generella bidrag gör att de blir på tok för olika i våra kommuner även i de frågor som absolut bör vara lika för alla människor, oavsett var man bor.”

”Inte bara demografiska förhållanden är viktiga. Socioekonomiska förhållanden bör också vägas in. Förändringarna i kostnadsutjämnningen som togs möter inte de socioekonomiska förhållandena enligt vår uppfattning.”

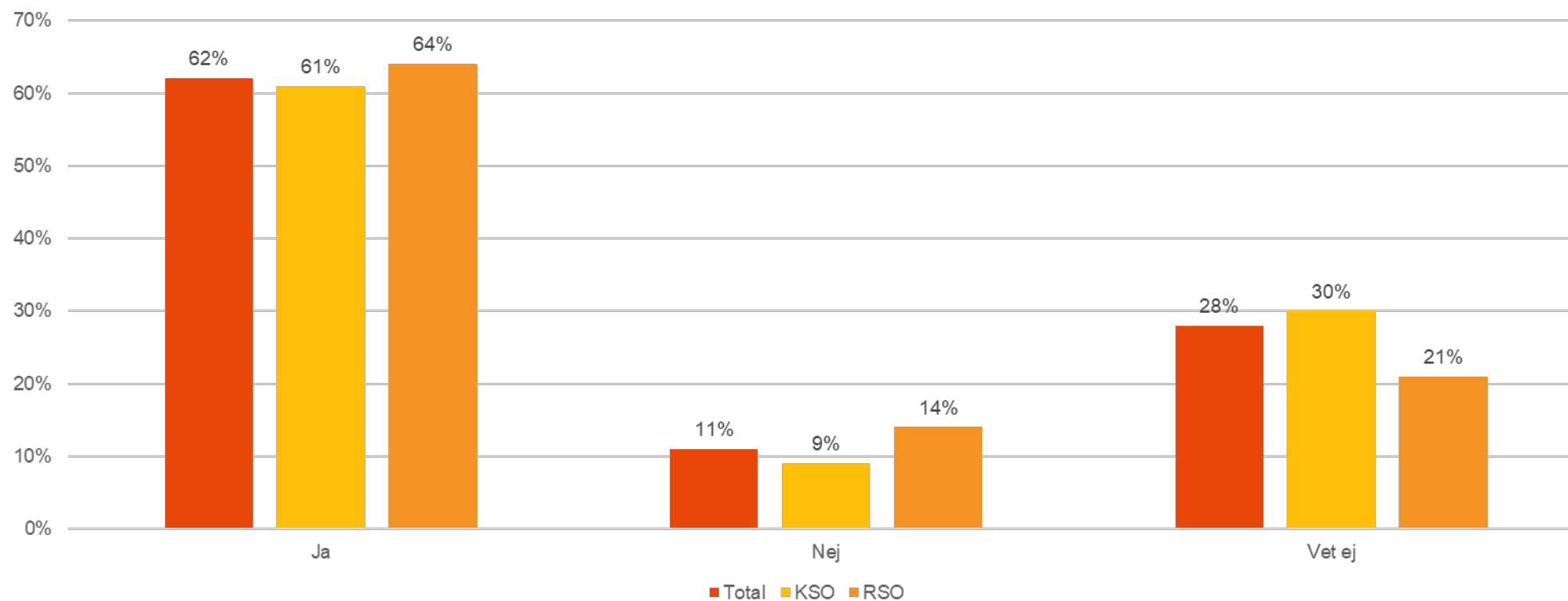
”Om statsbidrag inte är riktade finns en uppenbar risk att de inte används till vad de är ämnade för.”

”Vill trycka extra på att vi kommuner som tog emot många flyktingar fortsatt behöver stöd tills de befinner sig på arbetsmarknaden eller utbildar sig.”

Har ni någon gång avstått från att söka ett riktat statsbidrag?

Ni som aldrig tacka nej till statsbidrag, har ni diskuterat att göra det?

87% har avstått eller diskuterat att avstå från att söka ett riktat statsbidrag.

72% har avstått från att söka ett riktat statsbidrag.

62% av de som inte avstått från att söka - har diskuterat att göra det.

Varför har kommuner, enligt KSO:er, avstått från att söka ett riktat bidrag?

- Krångliga regler och mycket administration.
- Kostnadsdrivande – det kostar mer än det smakar.
- Har inte haft råd med medfinansiering eller motprestation.
- För kort framförhållning.
- Kommunen måste göra andra prioriteringar eller hittar inte personal.
- Det är så många statsbidrag så vi har svårt att hålla koll på dem.

Varför har regioner, enligt RSO:er, avstått från att söka ett riktat bidrag?

- Man har tidigare fått återbetala delar av riktat bidrag.
- Exempelvis då besked kommit med för kort varsel och där nyttan i slutändan blivit tveksam, krävs mkt administration, stort verksamheten etc.
- Vi är överens om att avstå om det är mer jobb än nytta med att ansöka

Exempel på frisvar

”Det har varit för omfattande, krävs för mycket administration. Resurser som en mindre kommun inte har. Riktade statsbidrag missgynnar små och mellanstora kommuner mest vilket leder till orättvis fördelning av statliga medel.”

”När arbetsbördan att söka överstiger värdet och risken för att inte kunna använda kan leda till återbetalning.”

”Generellt så brukar vi göra vårt bästa för att kunna ta del av de bidrag som är aktuella. Men uppfattningen är att det många gånger kan "kosta mer än det smakar" i tid och resurser, speciellt för en liten kommun som vår, så vi vet att det har funnits tillfällen då vi har dragit oss för det och möjligen avstått i slutändan. Men utan undersökning kan vi inte svara helt säkert.”

Exempel på frisvar

”Ja det har skett då man vetat att statsbidraget inte varit var varaktigt och om man bygger upp en organisation kring bidraget och så försvinner bidraget så står man fortsatt där med kostnaderna. ”

”Det har förekommit bidrag som skapat mer problem än nytta.”

”Ibland hinner vi inte ens med, det är för kort framförhållning och gäller under innevarande år, det blir otroligt hattigt. Högst tillfälliga insatser där vi måste deklarerat att om/när statsbidraget försvinner måste vi återgå till normalläge, vilket skapar förvirring hos många.”

”Kommunens egna prioriteringar sätts ur spel.”

Skäl till att man diskuterat att säga nej:

- Projektrötthet
- Man vill ha lugn och ro
- Driver upp kostnaderna
- I de fall det kostar mer än det smakar.

Några tankar om utveckling/förbättring av riktade statsbidragen

”Att de riktade bidragen kan vara mer töjbara.”

”Vi är en av de trettio kommuner som får del av bidraget för "socioekonomisk eftersatta kommuner", en del av landsbygdsstödet från Tillväxtverket. I det sammanhanget har staten utvecklat en blandning av kontroll och dialog som vi tycker har fungerat väldigt bra. Vi ser det som en tillämpning av tillitsstyrning som vi inte har sett tidigare på samma sätt. Vi kan gärna erbjuda ett utvecklat perspektiv på detta, och kan även hänvisa till Tillväxtverkets ansvariga handläggare.”

”Ge oss som kommun möjlighet att söka pengar vid genomförandet av förändringar av gamla strukturer, det blir ofta en hög kostnad innan förändringen är genomförd och vi bär med oss kostnader för det gamla innan vi landar i det nya.”

”Stöd långsiktigt - minsta insatsperiod 4 år.”

”Vissa utvalda statsbidrag skulle med fördel kunna ha inriktning mot område där staten vill se en positiv utveckling och förändring. Hur det kan utvecklas behövs en fördjupad dialog och beredning om.”

”Jag tycker att äldreomsorgssatsningen är ett bra sätt att fördela pengar. Det finns ett uttalat syfte med pengarna men de betalas ut utan ansökan. Dessutom är de fördelade utifrån andelen äldre inte total folkmängd.”

”Gillade investeringsbidrag, på 70-talet var det avloppsreningsverk, på 90-talet Klimp investeringar. Alltså procentstöd för investering vilket innebär delat ansvar.”

”Nyckelordet är tillit. Även om den politiska färgskalan inte stämmer överens med regeringen oavsett konstellation borde inställningen från starten vara att flertalet av kommunerna ändå har en ambition att göra sitt bästa för att leva upp till intentionen i bidraget. Även om det är generellt kan staten ändå tala om vad man skulle vilja att kommunerna använder pengarna till och lita på att kommunerna gör vad man kan.”

”Pilla inte i påsen - som A Danielsson uttrycker det är en bra regel. Skillnaden på hur stora och små kommuner kan hantera frågor är stor. Det finns fördelar med litenheten och nackdelar med storheten som oftast inte tas med i beräkningen när föreskrifter för statsbidrag utformas. Att göra olika kan också bidra till att det blir mer likvärdigt över landet. ”

”Jag kan tycka att det kan vara bra att någon gång titta på att lägga in pengar i utjämningsystemet i stället för att skicka ut pengar generellt till kommunerna. Då skulle man få till en fördelning som blir mer träffsäker.”

”Bättre dialog, reformera utjämningsystemen för att bli mer precisa, ta bort komponentavskrivningsregler och se långt fram.”

”Staten ska inte styra kommunen annat än med den lagstiftning som finns. Som kommuner måste vi kunna arbeta utifrån givna förutsättningar med god framförhållning och inte efter politiska nycker från diverse politiska partier.”

”Ställ krav på effektivitet och åtgärder om det fungerar dåligt i en kommun. Man skall inte belönas för att man missköter sig.”